

Nr 513.

Av herr Olsson i Ramsta, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 241, angående åtgärder för främjande av sparsamhet bland skolungdomen.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 241 hemställes om bemyndigande för Kungl. generalpoststyrelsen att för främjande av sparsamhet, dels av postsparbankens vinstmedel använda ett belopp av 50 000 kronor i och för verkställande av insättningar å postsparbanksbok åt skolungdom med 2 kronor å varje bok, dels ock att för framtiden bland postsparbankens driftkostnader upptaga erforderliga belopp för verksamhetens fortsättande och utvidgande.

Frågan om positiva åtgärder från statens sida för skolungdomens fostran till sparsamhet ha, såsom departementschefen i propositionen framhåller, vid olika tillfällen varit föremål för riksdagens och särskilda sakkunnigas prövning utan att något avgörande beslut i ärendet fattats. Det framlagda förslaget måste därför hälsas med tillfredsställelse, då detsamma avser en slutlig lösning av denna fråga i vad på riksdagen ankommer. Postsparbanken har av gammalt verkat i sparsamhetsfrämjande syfte och dess på sin tid så omfattande försäljning av sparmärken har helt säkert i rätt stor utsträckning varit av betydelse för ungdomens fostran till sparsamhet. Ej mindre har postsparbanken verkat för främjandet av sparsamhet genom sina omkring 3 800 uppsamlingsställen, varav många på platser, där allmänheten eljest ej haft tillgång till bank- eller sparbankskontor för sparmedlens placering.

Det av generalpoststyrelsen äskade beloppet av 50 000 kronor synes vara avsett till insättningar åt 25 000 skolbarn, eller fjärdedelen av en årsklass, som enligt tillgängliga uppgifter uppgår till cirka 100 000 barn, men synes postsparbanken ha för avsikt att, sedan erfarenhet vunnits, ytterligare utöka utdelningen av motböcker.

Då postsparbanken emellertid ej representerar mera än cirka 7 % av landets sammanlagda sparbankskapital, vill det synas som om förslaget att utdela postsparbanksböcker till 25 % av varje årsklass av skolungdomen ej vore riktigt väl avvägt. Att så är förhållandet framgår ännu tydligare, då man erfar, att det stora flertalet av landets större eller medelstora sparbanker redan anordnat skolsparkassor samt regelbundet varje år utdela sparbanksböcker till de nyinskrivna skolbarnen inom resp. sparbankers verksamhetsområden med insättning av en grundslant till belopp växlande mellan 1—20 kronor. I de trakter, där sparbanksnätet är tätats utbredd och olika spar-

bankers verksamhetsområden delvis sammanfalla, ha sparbankerna i samförstånd uppdelat utdelningen av sparbanksböcker på sätt, som prövats lämpligt, antingen församlingsvis eller så att utdelningen ena året sker av en sparbank och det andra året av en annan. Å dylika sparbanksinsättningar, som i regel äro spärrade intill viss ålder, gottgöra sparbankerna vanligtvis en högre ränta än å andra sparbanksböcker. Vidare tillhandahålla sparbankerna skolorna gratis lämpliga s. k. klass- eller skolsparbössor samt annan material för rörelsens bedrivande. Ävenså låter sparbanksföreningen utgiva en för skolungdomen avsedd periodisk sparsamhetspublikation, som nu uppnått en upplaga av 200 000 ex., och av sparbankerna gratis utdelas till skolbarnen inom resp. verksamhetsområden.

Genom Kungl. skolöverstyrelsens cirkulär om undervisning i sparsamhet till de lokala skolmyndigheterna och lärarna vid under styrelsens inseende stående läroanstalter den 8 maj 1926, ha sparbankerna vid rörelsens organisation erhållit ett gott stöd. Vidare torde under året genom sparbanksföreningens försorg utkomma en för lärarna avsedd handbok vid sparsamhetsundervisning. Det vill därför synas som om frågan om skolungdomens fosteran till sparsamhet i huvudsak blivit löst genom de enskilda sparbankernas initiativ och genom av dem grundad sparverksamhet. Denna verksamhet företer en särskilt stark utveckling under de tre år, som gått sedan nya sparbankslagens bestämmelser om rätt för sparbanker att lättare än förr disponera vinstmedel för främjande av sparsamhet trätt i kraft. Med den utveckling rörelsen hittills företett, kan man därför med skäl antaga, att densamma under ytterligare ett fåtal år skall, såvitt på sparbankerna ankommer, vara genomförd över hela riket.

Emellertid förekomma sparbanker mycket glest i vissa trakter av vårt land och torde man därför med avseende på dessa kunna hälsa generalpoststyrelsens förslag med största tillfredsställelse. I all synnerhet gäller detta Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, i vilket sistnämnda län flera av de större samhällena såsom t. ex. Gällivare, Kirunavara, Malmberget m. fl. sakna egen sparbank. I Härjedalen finnes ej heller någon sparbank och i Jämtlands län endast tvenne. För anordnandet av skolsparrörelse inom denna del av riket synes emellertid det av generalpoststyrelsen äskade beloppet vara väl stort, enär varje årsklass av skolungdom i t. ex. de nyssnämnda tre länen sammanlagt ej uppgår till mer än cirka 10 000 barn per år. De lokala sparbankerna torde dock göra anspråk på att till sin sparverksamhet få anknyta en stor del av dessa.

Visserligen finnas i olika delar av landet enskilda sparbanker, som på grund av nya sparbankslagens strängare bestämmelser beträffande fondbildning samt bokföring av obligationer för närvarande ej äro i tillfälle att anså medel för insättning åt skolbarn, även om de eljest äro oförhindrade att från sin omkostnadsräkning anvisa medel till erforderlig material för skolsparrörelsen. Om postsparbanken, som i generalpoststyrelsens skrivelse utsäges, kommer

att utdela postsparbanksböcker inom dylika sparbankers verksamhetsområden, kan man befara, att sparbankerna efter ett visst antal år automatiskt bliva avskurna från sitt naturliga klientel samt att landsbygdens sparkapital kommer att ledas till huvudstaden, under det att de lokala sparbankerna få allt svårare att tillgodose ortens legala kreditbehov. Detsamma blir även fallet med jordbrukskassorna i de orter, där sådana finnas.

I nya sparbankslagen finnes stadgat, att sparbanks utlåningsrörelse skall företrädesvis avse dess verksamhetsområde, vilket även i huvudsak är förhållandet. Utan djupgående omorganisation av postsparbanken lär det däremot näppeligen kunna ske, att det kapital, densamma insamlar, åter kommer resp. orter till gagn i form av kredit till jordbruk, byggnadsverksamhet o. s. v., som sparbankerna huvudsakligast stödja. Riksdagens revisorer ha också år 1926 anfört betänkligheter i fråga om postsparbankens utlåningsrörelse mot högt liggande in-teckningar i stockholmsfastigheter.

I syfte att underlätta den betryckta modernäringen har i proposition till årets riksdag hemställts, att avsevärda belopp av statsobligationer skola deponeras hos riksbanken såsom säkerhet för centralkassornas för jordbrukskredit förbindelser, varigenom man avser att stärka allmänhetens förtroende för desamma och därigenom stimulera till ökade insättningar, dymedelst beredande kassorna ökat kapital för sin gagnande verksamhet. Man kan nu befara, att den föreslagna avsevärda utökningen av postsparbankens rörelse skall komma att motverka, vad man avsett att vinna med det planerade förslaget till stöd åt jordbrukskassorna.

Visserligen utsäges i generalpoststyrelsens skrivelse, att postsparbanken alltid sökt tillse, att ingen olämplig konkurrens kommit till stånd mellan denna och de privata sparbankerna. Vidare framhålles, att i den mån de lokala sparbankerna på ett tillfredsställande sätt sört för skolsparrörelsen på vissa orter, finnes ingen anledning för postsparbanken att jämväl där bedriva sådan verksamhet. Utan att underskatta värdet av denna utfästelse från postsparbankens sida kan man emellertid ej underlåta att hysa vissa betänkligheter i fråga om dess genomförande. Postsparbanken har nämligen redan under fjolåret utdelat sparbanksböcker t. ex. i Arlöf, där de trenne sparbankerna i Lund emellertid redan förut organiserat skolsparrörelse och där denna för att undvika konkurrens emellan sig uppdelat insättningarna för skolbarn. Ävenså har postsparbanken under höstterminen ordnat skolsparrörelse i Stockholms län i konkurrens med Stockholms läns sparbank, som redan tidigare gått in för organisation av sådan rörelse inom sitt verksamhetsområde. — Särskilt i Malmöhus län, där antalet sparbanksböcker uppgår till 91 per 100 invånare, vill det synas som om en dylik verksamhet från postsparbankens sida ej vore erforderlig.

Då det gäller tävlingen om landsbygdens sparkapital har postsparbanken stora förutsättningar att avgå med segern. Den har nära nog obegränsade resurser till reklam och propaganda samt kan därvid distansera såväl spar-

banker som affärsbanker för att ej nämna jordbrukskassorna, vilka helt torde sakna medel för propagandaändamål.

En fullt genomförd skolsparrörelse kräver emellertid en mycket fast organisation och den har också de största förutsättningarna för en framgångsrik utveckling inom ett mera slutet område, där man även kan räkna med det lokala intresset.

Det begärda anslaget av 50 000 kronor synes endast vara avsett att användas för insättningar åt skolungdomen. Beträffande de avsevärda kostnaderna för rörelsens organisation samt material m. m., som torde belöpa sig till minst tredubbla beloppet, är ingen utredning förebragt. Det vill därför synas som om förslaget att på en gång upptaga en sådan verksamhet för en fjärdedel av landets skolbarn ej varit föremål för den ingående prövning och planläggning, som detsamma torde kräva.

Då förslaget med avseende på omfattningen ej heller tager vederbörlig hänsyn till den skolsparkasseverksamhet, de enskilda sparbankerna bedriva, och då verkningarna av detsamma kunna visa sig bliva hämmande för såväl sparbankernas som jordbrukskassornas för resp. orters näringsliv gagnande verksamhet, får jag med stöd av det anförda hemställa,

att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om, i vilken utsträckning postsparbankens skolsparkasseverksamhet lämpligen bör bedrivas, och dels rörande organisationskostnaderna för densamma samt även, om anledning därtill gives, förelägga riksdagen av utredningen föranlett förslag till prövning.

Stockholm den 11 april 1928.

Gustaf Olsson
i Ramsta.

I motionens syfte instämma:

Erik Laurén.

Ernst Aronson.